

Elwira Topolnicka
Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0319-3202>
e-mail: el.topolnicka@gmail.com

Model kompozycyjny strony internetowej jako dominanta gatunkowa

Compositional model of the website as a dominant genre

The purpose of the article is to present the website as an independent genre presenting a coherent vision of the world of the sender or senders, whose intention is implemented in a specific compositional model. Referring to the concept of Maria Wojtak, the structural aspect of the species pattern was developed. Recognizing the website as a genre in the form of a collection, the delimitation frame, compositional dominant, relative autonomy of components and structural finalization have been analysed. The article reviews the polysemiotic texture of the website and its strategic structural components have been distinguished. The triple-faceted website design has been distinguished in the form of the initial part (headline), the main part (content) and the final part (footer). In addition, three models of website structure implementation have been identified, i.e. a one-page, multi-page and a hybrid structure.

Słowa kluczowe: strony internetowe, komunikacja internetowa, wzorzec gatunkowy, gatunek internetowy

Key words: website, internet communication, genre model, web genre

1. Wstęp

Rozwój gatunków internetowych uwarunkowany jest m.in. rozwojem języków programowania, które umożliwiają tworzenie nowych elementów tekstowo-medialnych o przypisanych sobie funkcjach. Rozwój nowych form gatunkowych i ich realizacji w postaci odmiennie ukształtowanych komunikatów będzie stale ewoluował i zmieniał się wraz z unowocześnianiem środowisk komputerowych i języków programowania. Z uwagi na złożoność problematyki metodologicznej Jan Grzenia uważał, że nie należy traktować strony internetowej na równi z pomniejszych gatunkami, takimi jak: biuletyn elektroniczny, komentarz internetowy czy formularz elektroniczny. W ujęciu

wspomnianego językoznawcy strona WWW to forma ponadgatunkowa lub też hipergatunek czy hybryda gatunkowa (Grzenia 2006: 173), którą należy traktować na równi z portalem czy e-bookiem (portal i serwis internetowy to grupa stron internetowych połączonych w celu zwiększenia ich funkcjonalności, z kolei e-book to wirtualna wersja książki drukowanej).

Pojęcie to można uznać za trafne, jeśli spojrzymy na wielość gatunków występujących wewnątrz strony internetowej. Jednak patrząc na stronę internetową jako całościowy komunikat, da się w nim zobaczyć jeden spójny tekst (podlegający gatunkowości). Możemy wskazać wyraźną, powtarzającą się strukturę, w ramach której występuje „zbiór reguł dookreślających najważniejsze poziomy organizacji gatunkowego schematu, relacje między poziomami i sposób funkcjonowania owych poziomów” (Wojtak 2004: 16), co wskazuje na istnienie wzorca gatunkowego. Ewa Kaczmarz poszerza analizę wzorca gatunkowego dla tekstów funkcjonujących w sieci o dodatkowe aspekty. Aspekt strukturalny autorka uzupełnia o metadane, aspekt pragmatyczny o jednoczesność nadania i odbioru, interaktywność tekstu, powiązania analogowe oraz kanał komunikacyjny z opisem interfejsu (ostatnia determinanta jest najbardziej istotna z punktu widzenia niniejszego artykułu, ponieważ „kanał warunkuje ograniczenia strukturalne” (Kaczmarz 2018: 77), natomiast uzupełnienia w aspekcie stylistycznym – o elementy stylu związane z kanałem komunikacyjnym i środki stylistyczne właściwe dla języka mówionego i pisanego).

Próbie gatunkowej analizy strony internetowej tradycyjną metodologią wypracowaną przez Marię Wojtak podjęła Małgorzata Nowak w artykule *Genologicznie o witrynie WWW* (Nowak 2017: 235–248). Autorka tekstu potraktowała stronę internetową jako gatunek w formie kolekcji (Wojtak 2006: 143–152) i wyróżniła cztery podstawowe komponenty wzorca gatunkowego: aspekt strukturalny, aspekt pragmatyczny, aspekt poznawczy i aspekt stylistyczny, poddając analizie strony zbliżone tematycznie: www.biblijubileuszowa.pl, www.bibliyasiaclecia.pl, www.bibliam.pl. Ta sama metoda, odnoszona dotychczas do tekstów drukowanych, znalazła także swoją realizację w tekście Sary Akram (Akram 2017: 61–71), dla której podstawę badawczą stanowi blog Jacka Kłosińskiego www.klosinski.net. Autorka pierwszego tekstu wykorzystuje perspektywę badawczą Marii Wojtak, wyróżniając i krótko charakteryzując poszczególne aspekty, natomiast w drugim tekście analiza wieloskładnikowego tworzywa wybranej strony internetowej potwierdza koncepcję gatunku w formie kolekcji. Strona internetowa, traktowana w niniejszym artykule jako samodzielny gatunek, prezentuje spójną wizję świata nadawcy lub nadawców, których intencja realizowana jest w określonym

modelu kompozycyjnym¹. Koncentrując uwagę na aspekcie strukturalnym (kształtowanym na styku uwarunkowań technicznych, społecznych i instytucjonalnych), postaram się zaprezentować strukturę charakterystyczną dla każdej strony internetowej².

2. Ramy strony internetowej

W badaniach prowadzonych przez M. Wojtak nad strukturą gatunków w formie kolekcji autorka zauważyła normowanie się tych gatunków przez stabilizowanie ramy delimitacyjnej, zwieńczenie strukturalne, dominantę kompozycyjną i względną autonomię komponentów (Wojtak 2011: 47). Ogólnymi wyznacznikami delimitacji³ strony internetowej są fizyczne ramy ekranu, sposób interpretacji kodu źródłowego przez interfejs graficzny użytkownika oraz sposób przeglądania strony (popularne jest dziś używanie zamiennego leksemu – *skrolowanie* strony – z ang. *scroll* – ‘przewijać’). Współczesne ekrany różnią się między sobą wielkością, kształtem, a także sposobem wyświetlania kolorów i mają bezpośredni wpływ na ukształtowanie strukturalne (zupełnie inny kształt będzie miała strona wyświetlona na smartfonie niż strona wyświetlona na laptopie czy na stacjonarnym monitorze). Autorzy artykułów w tomie pod red. Andrzeja Gwoźdźcia *Ekrany piśmienności* zgodnie podkreślają, że strony pojawiające się na ekranie dzięki mocy obliczeniowej komputerów wprowadzają nas w zupełnie inny wymiar niż teksty drukowane. Ograniczenia stawiane odbiorcom przez ekrany wpływają na sposób organizacji zamieszczanych tam tekstów, a dalej na nowo powstające na stronach internetowych gatunki (Manovich 2006: 115). Ramy ekranu wyznaczają aktualnie widoczny fragment strony internetowej, natomiast interfejs graficzny decyduje o sposobie jego wyświetlenia. W przypadku strony internetowej będzie to rodzaj wybranej przeglądarki, np. Mozilla, Chroma, Opera, Safari. Przeglądarka internetowa umożliwi dekodowanie warstwy technicznej strony, a osiągną w ten sposób efekt wizualny dostępny

¹ Por. modele stron internetowych zorientowanych na strukturę w artykule *Riding the Rough Waves of Genre on the Web* (Santini, Mehler, Sharoff 2010: 3–30).

² Genologia internetowa stała się obszarem zainteresowań wielu językoznawców. Zob. *Tekst (w) sieci* (2009). Red. D. Ulicka. Warszawa, s. 185–311 (Rozdz. *Gatunki*); M. Maciejewski (2009): *Gatunki hipertekstu w perspektywie tekstologicznej. Analiza na przykładzie internetowych prezentacji przedsiębiorstw*. Poznań; *Internetowe gatunki dziennikarskie* (2010). Red. nauk. K. Wolny-Zmorzyński, W. Furman. Warszawa, s. 53–98 (Rozdz. *Gatunki*); *Gatunki mowy i ich ewolucja. Gatunek a granice* (2015). Red. D. Ostaszewska, J. Przyklenk. Katowice, s. 403–453 (Rozdz. *Gatunki medialne: Internet*).

³ Por. sposoby delimitacji tekstu w pracy J. Bartmiński, S. Niebrzegowska-Bartmińska (2009): *Tekstologia*. Warszawa, s. 203–258.

użytkownikom internetu jest odpowiednio spersonalizowany i może występować w wielu odmiennych wariantach⁴. Ostateczny wygląd strony internetowej, który wyraża się przede wszystkim w sposobie segmentacji poszczególnych sekcji oraz relacji między nimi, ulega przekształceniu w stosunku do oryginału umieszczonego przez twórców na serwerze.

Dodatkowym wyznacznikiem delimitacji strony jest także skończona lub co najmniej zapętlona możliwość przewijania strony w jej wymiarze wertykalnym i horyzontalnym. W zależności od zastosowanego kodu technicznego strony – kolejne segmenty strony oraz nowo wywoływane podstrony – zostaną wczytane na widoczną w danym momencie część ekranu z prawej lub lewej części monitora, mogą też wyłonić się z jej górnej lub dolnej części. Konieczność przewijania jest podstawową interaktywnością⁵ odbiorcy w zetknięciu ze stroną. Działanie to jest zawsze wywołane przez użytkownika przy użyciu dostępnych narzędzi, tj. myszki czy ekranu dotykowego, a także poprzez kliknięcie w odpowiednio zaprogramowany element tekstowy czy multimedialny⁶. Ramy ekranu połączone ze sposobem przeglądania strony, a także interfejs graficzny w istotny sposób decydują o sposobie segmentacji i organizacji struktury. Słusznie zauważa Ewa Żebrowska: „Użytkownicy ekranu nie są w stanie ogarnąć wzrokiem danego hipertekstu i »przejrzeć« go pobieżnie od początku do końca, zachowując porządek linearny” (Żebrowska 2012: 150). Ograniczenia wyznaczane przez ekran i interfejs narzucają sposób odbioru komunikatu, dlatego jest to ważny element strategiczny w rękach nadawcy, który swoim przekazem zamierza osiągnąć określone cele. Sposób wizualizacji tej intencji decyduje o „budowaniu struktur charakterystycznych dla środowiska cyfrowego, ze szczególnym naciskiem na funkcję komunikacyjną” (Szczęsna 2018: 23).

Możemy wskazać strony wzorcowe, w których początek i koniec jest wyraźnie zaznaczony. Są także strony, które swoim schematem dalece odbiegają od prototypu. Kompozycja strony zdeterminowana intencją nadawcy, a zwieńczona realizacją tej intencji przez projektanta, znajduje odzwierciedlenie w doborze środków internetowego przekazu. Zakres tych środków jest silnie związany z rozwojem technologii i jak dotąd pozwolił zdekodować w przeglądarce takie tworzywo, jak: słowo, obraz, dźwięk i wideo, które

⁴ O wariacyjności nowych mediów pisał Lev Manovich, uznając wpływ składu komputerowego i automatycznego w procesie interpretacji przez przeglądarki internetowe kodu źródłowego – w przeciwieństwie do struktur utrwalanych raz na zawsze w starych mediach (Manovich 2006: 102–103).

⁵ Interaktywność rozumiana jako wzajemne oddziaływanie odbiorcy i tekstu (Piekot 2012: 263).

⁶ Manovich porównywał czynność skrolowania i przewijania podstron do odwijania zwoju – informacje wywoływane na ekranach pojawiają się stopniowo (Manovich 2006: 154–155).

wspólnie tworzą multimodalny komunikat. W rozumieniu Jolanty Maćkiewicz multimodalność przekazu w Internecie możemy rozumieć trójwarstwowo: jako sposób łączenia dwu lub więcej systemów semiotycznych, jako badanie relacji pomiędzy tymi systemami, a także jako odrębną teorię multimodalną (Maćkiewicz 2017: 34).

3. Tekstura strony internetowej

3.1. Tekst

Podstawowym środkiem internetowego przekazu na zdecydowanej większości stron jest przekaz werbalny, wyznaczający kierunek odczytywania komunikatu. Ogromne znaczenie mają wszelkie elementy typograficzne podkreślające jego styl – kształt, barwa i krój czcionek, ich wielkość, długość wiersza, odstępy międzywyrazowe, sposoby łamania poszczególnych sekcji tekstowych. To one sprawiają, że słowo już samo w sobie tworzy ze strony internetowej werbalno-wizualny komunikat. Komunikat językowy jest dominującą formą przekazu na stronie internetowej i stanowi treść właściwą, na której zależy użytkownikowi. Dodatkowo jest tworzywem koniecznym, istotnym z punktu widzenia wyszukiwania stron internetowych w popularnych wyszukiwarkach internetowych. Jak słusznie zauważyła Marie-Lauren Ryan: „bitmapa jest bardzo trudna do przeszukiwania pod względem zawartości związanej z reprezentacją” (Ryan 2012: 270).

3.2. Obraz

Obrazy zamieszczane na stronie możemy podzielić na rastrowe i wektorowe. Rozróżnienie grafiki wektorowej od rastrowej widać podczas skalowania (z ang. *scale* – ‘skala, rozmiar’) przygotowanego do publikacji obrazu – grafika rastrowa podczas powiększenia traci na jakości i widać poszczególne piksele, z których się składa, natomiast grafika wektorowa jest bezstratna podczas powiększenia – obraz zachowuje ostre kształty. Użycie odpowiedniego typu grafiki wpływa na relacje pomiędzy różnymi kodami semiotycznymi i współtworzonymi przez nie sensami. Możliwość dowolnego skalowania osadzanych na stronie internetowej obrazów jest znamienym elementem w procesie użytkownika strony internetowej na ekranach o różnych rozmiarach⁷.

⁷ Zob. B. Jones: *The Scaling Fallacy and Web Design*, online, <<https://webdesign.tutsplus.com/articles/the-scaling-fallacy-and-web-design--webdesign-1797>>, dostęp: 04.11.2018.

3.3. Dźwięk

Sposób prezentowania wrażeń słuchowych przy pomocy plików typu audio (z łac. *audio* – ‘słyszę’) zyskuje w internecie coraz większą popularność. Pliki dźwiękowe mogą być słyszalne już podczas uruchomienia strony lub w trakcie jej przeglądania. Elementy audialne osadzone w obrębie przekazu wymagają językowego kontekstu w postaci zapowiedzi lub komentarza, a dodatkowo – działań interaktywnych ze strony użytkownika.

3.4. Wideo

Hybryda słowno-obrazowo-dźwiękowa uzyskuje przy obecnych możliwościach technicznych dwa sposoby prezentacji: jako umieszczone na stronie internetowej wideo lub jako zaanimowana grafika statyczna (dzięki językom programowania takim jak JavaScript czy zastosowaniu kaskadowych arkuszy stylów – CSS⁸). Audiowizualność na stronie internetowej wprowadza nową jakość informacyjną i zaczyna uzyskiwać wyraźną niezależność w stosunku do innych tworzyw.

Zaburzona prymarność słowa i polisemiotyczność przekazu prowadzi do rozważań o strukturze stron internetowych w kierunku poszukiwania cech gatunkowych w jej multimodalnym charakterze. Strukturalny aspekt wynikający w dużej mierze z wyboru odpowiednich tekstur łączy stronę w spójną semantyczną całość, którą odbiorca aktywizuje w procesie dekodowania znaczeń (Witosz 2009: 18–19). Na poziomie warstwy technicznej każdy z elementów tekstury (słowo, obraz, dźwięk, wideo) ma taką samą budowę, która dopiero na poziomie użytkownika ujawnia swój semiotyczny charakter. Modalność przekazu (*modality*), na którą składa się tekst, zdjęcie, wideo i dźwięk, jest – obok interaktywności (*interactivity*), dynamiki (*dynamics*) i funkcjonalności (*functionality*) – komponentem strony internetowej, traktowanym jako wyznacznik gatunkowy (Kononenko 2014: 6).

4. Struktura strony internetowej

Strona internetowa może składać się z jednej strony – nazywanej wówczas stroną główną – lub ze strony głównej i wielu podstron (problem ten zostanie poruszony w dalszej części niniejszego artykułu). Możemy zaobserwować

⁸ CSS (Cascading Style Sheets) to język opisujący styl dokumentu HTML. CSS opisuje sposób wyświetlania elementów HTML na stronie internetowej i decyduje o jej warstwie wizualnej. Zob. <<https://www.w3schools.com/css/>>, dostęp: 19.11.2018.

wyraźne ramy strukturalne w postaci części inicjalnej (nagłówek) i części finalnej (stopki). Najobszerniejszą częścią strony internetowej, która podlega najczęstszym przekształceniom i aktualizacjom, jest część właściwa (kontent).

4.1. Część inicjalna – wstępna [nagłówek]

Nagłówek pełni strategiczną funkcję informacyjną i nawigacyjną. Pozwala odbiorcy odnaleźć się w wielości segmentów na stronie, zorientować w ogólnym kontekście zawartości przekazu. Poszczególne sekcje budujące nagłówek mogą się różnić, jednak najczęściej wyróżniamy trzy elementy, które są stałym punktem odniesienia mającym ułatwić korzystanie ze strony internetowej: znak graficzny, nawigacja, sekcja informacji dodatkowych (zmiennych, spójnych z potencjałem illokucyjnym). Znak graficzny w postaci logo, logotypu lub typograficznie zaaranżowanej nazwy własnej, w większości stron internetowych jest jednocześnie elementem nawigacyjnym, zaprogramowanym jako hiperłącze odnoszące do strony głównej. W różnych formatach pojawia się strategiczny element nawigacyjny nazywany *menu*, zawierający szereg hiperłączy do pozostałych podstron lub do dowolnych miejsc w obrębie strony internetowej, ale także odnoszących do zewnętrznych stron. Pozostałe elementy są zależne od funkcji, jaką ma spełniać nagłówek. Zazwyczaj są to najważniejsze informacje od nadawcy, takie jak: element kontaktowy, główna myśl (hasło przewodnie) nadawcy lub najnowsza informacja.

W zależności od intencji nadawcy nagłówek przybiera bardziej rozbudowaną lub skróconą strukturę. Może być zredukowany całkowicie lub tylko do znaku graficznego, jednak charakterystyczna jest powtarzalność zastosowanej kompozycji na każdej podstronie.

4.2. Część główna – właściwa [kontent]

Część właściwa jest najbardziej rozbudowaną częścią strony internetowej, w której najmocniej uwidacznia się globalna intencja nadawcy. Kontent podlega najobszerniejszym przeobrażeniom pod względem strukturalnym – w zależności od treści komunikatu poszczególne segmenty mogą ulec redukcji lub rozszerzeniu. Każdy jednak ma określony kształt i sposób funkcjonowania, wynikający z jego semantyczno-pragmatycznego charakteru. Relacje pomiędzy poszczególnymi tworzywami strony internetowej wyznaczają na stronie sposób nadrzędnej organizacji. W obrębie jednego segmentu może występować zarówno obraz, jak i tekst, które tworzą wspólny komunikat. Media mogą dopełniać tekst (wizualizacja tekstu, mediatyzacja)

lub odwrotnie – tekst może dopełniać media (werbalizacja mediów). Autorzy artykułu *A two-level approach to web genre classification* (Waltinger, Mehler, Wegner 2009: 689–690) zwrócili uwagę, że wydzielone wizualnie segmenty strony internetowej są ze sobą silnie powiązane i nie należy ich analizować w separacji. „When focusing on the structure – abstracting from layout – the logical document structure is the central reference point to be considered” („Skupiając się na strukturze strony internetowej – abstrahując od layoutu – logiczny układ dokumentu jest centralnym punktem odniesienia do rozważań” – tłum. E.T.). Analiza logicznej struktury dokumentu jest powiązana z wewnętrznymi i zewnętrznymi uwarunkowaniami layoutu i tylko w takich kategoriach można ją rozpatrywać. Sposób konceptualizacji komunikatu służy wzmocnieniu potencjału illokucyjnego przekazu. Uznając wyższość przekazu słownego nad pozostałymi mediami, można wyróżnić trzy typy wizualizacji komunikatu:

4.2.1. Wizualizacja realistyczna

Medium jako wizualizacja realistyczna tekstu dopełnia jego rozumienie. Odwołując się do konkretnego miejsca w tekście – stara się oddać całość przekazu lub być jego skrótem. Powoduje duplikowanie znaczeń werbalnych i pełni przy tym funkcję informacyjną. Jako przykład można wymienić wszelkie zwizualizowane fragmenty tekstu, takie jak zdjęcia przy nazwiskach, np. zdjęcia prezentujące władze Wydziału Humanistycznego na stronie Uniwersytetu Zielonogórskiego:

DZIEKAN WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO

dr hab. Sławomir Kufel, prof. UZ
☎ 101
☎ +48 (68) 328 32 41

Wydział Humanistyczny
al. Wojska Polskiego 69
65-762 Zielona Góra
☎ nr 100
☎ (68) 328 32 79 [telefon uszkodzony](#),
+48 (68) 328 32 41
✉ sekretariat@wh.uz.zgora.pl

Prodziekan ds. Nauki i Rozwoju

dr hab. Jarosław Dudek, prof. UZ
☎ 109
☎ +48 (68) 328 32 61

Prodziekan ds. Studenckich i Jakości Kształcenia

dr Nel Bielniak
☎ 109
☎ +48 (68) 328 32 61

4.2.2. Wizualizacja realistyczno-symboliczna

Obraz, dźwięk i wideo wpływają na rozumienie tekstu, a sposób doboru wybranego medium w strukturze strony może mieć charakter abstrakcyjny lub przynajmniej niezwiązany bezpośrednio z tekstem. To samo medium może być wykorzystane również w innych segmentach i wywoływać przy tym oczywiste skojarzenia osadzone społecznie czy kulturowo. Użyty obraz jest wieloznaczny, ale ograniczony do pewnego obszaru konotacji symbolicznych, które pozwalają na jego właściwe odczytanie. Pełni zatem funkcję perswazyjną i manipulacyjną. Przykładem są co raz częściej stosowane ikony w postaci elementów nawigacyjnych, np. kafelkowe menu na stronie Parku Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego:

4.2.3. Wizualizacja symboliczna

Poszczególne media nie wpływają na rozumienie tekstu i nie zaburzają rozumienia tego tekstu. Wizualizacja polega na przypadkowym doborze abstrakcyjnego tworzywa do informacji tekstowej, która pełni funkcję estetyzującą przekaz werbalny. Egzemplifikacją takiego zabiegu jest wymieniane stosowanie tych samych zdjęć lub grafik w sekcji aktualnych wpisów, np. grafika podkładki z klipsem przy komunikatach na stronie Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Zielonogórskiego:

INFORMACJA O ELEKTRONICZNYM WYBORZE SPECJALNOŚCI/SPECJALIZACJI NA WYDZIALE HUMANISTYCZNYM W ROKU 2018/2019

V Dni Języków Obcych UZ

Ogłoszenie

UWAGA STUDENCI I ROKU STUDIÓW II STOPNIA STUDIA STACJONARNE I NIESTACJONARNE

Informacje o języku obcym specjalistycznym i języku obcym nowożytnym B2+

[Więcej...](#)

Informacje o lektoratach - Komunikat dla studentów pierwszego roku (pierwszego stopnia) studiów stacjonarnych

Wydział Humanistyczny

al. Wojska Polskiego 69
65-762 Zielona Góra

☎ nr 100

☎ (68) 328 32 79 [telefon uszkodzony](#),

+48 (68) 328 32 41

✉ Sekretariat@wh.uz.zgora.pl

Przydatne Strony

- [O Uczelni](#)
- [Mapa Obiektów](#)
- [Biblioteka UZ](#)
- [Archiwum UZ](#)
- [Studnet - studencki moduł www](#)
- [Biuro Karier](#)
- [Szukaj](#)
- [SKEP](#)
- [PERS](#)

4.2.4. Wizualizacja zaburzona

Do zaburzeń w sposobie wizualizacji dochodzi poprzez zastosowanie tworzyw multimodalnych uniemożliwiających poprawne odczytanie przekazu. Często jest efektem błędu popełnionego na poziomie kodu (zastosowanie tożsamej barwy czcionki i tła) lub na poziomie projektowania (wykorzystanie

Instytut Filologii Germańskiej

al. Wojska Polskiego 71a
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 31 45
✉ Sekretariat@fg.uz.zgora.pl

Instytut Filologii Polskiej

al. Wojska Polskiego 69
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 47 01
✉ Sekretariat@ifp.uz.zgora.pl

Instytut Filozofii

al. Wojska Polskiego 71a
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 31 20
✉ Sekretariat@ifil.uz.zgora.pl

Instytut Historii

al. Wojska Polskiego 69
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 32 72
✉ Sekretariat@ih.uz.zgora.pl

Instytut Neofilologii

al. Wojska Polskiego 71a
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 31 50
✉ Sekretariat@in.uz.zgora.pl

Instytut Politologii

al. Wojska Polskiego 69
65-762 Zielona Góra
☎ (68) 328 47 73
✉ Sekretariat@ip.uz.zgora.pl

możliwych technik obróbki mediów, które zaburzają ich czytelność – efekty rozmycia, nakładki kolorystyczne, niedostosowanie wielkości obrazu). W sekcji finalnej strony internetowej (stopka) Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Zielonogórskiego nie dostosowano poprawnej rozdzielczości i wersji kolorystycznej logotypu Uniwersytetu Zielonogórskiego w stosunku do istniejącego tła:

W poszczególnych segmentach części właściwej znajdziemy liczne podgatunki, tj. blog (Gumkowska 2009: 231–244), podcast, formularz (Białek 2012: 28–38), internetowe grupy dyskusyjne (Naruszewicz-Duchlińska 2011) czy newsletter. W ramach wielowarstwowej struktury – możemy spotkać nagłówki, lidy i większe teksty lub zbiory tekstowo-medialne, których separacja podkreślana jest przez zastosowane odmiennych kolorów, obrazów czy animacji. Sposób ukształtowania poszczególnych sekcji wykazuje względną autonomię komponentów, jednak wobec naczelnego komunikatu nadawcy równie ważne są wzajemne relacje między nimi. Strona jako jedno- lub wielogłosowy przekaz adresowany do określonej grupy odbiorców ma zwykle charakter monointencyjny i monotematyczny⁹.

4.3. Część finalna – końcowa [stopka]

Część niezmienna na stronie, niezależnie od wybranej podstrony. Zazwyczaj zostają w tym miejscu powtórzone sekcje hiperłączy z nagłówka oraz znak graficznym w postaci logo i logotypu. W stopce jest też segment wskazujący na twórców strony internetowej – zarówno warstwy technicznej, jak i wizualnej. Stopka (podobnie jak opisana wyżej część inicjalna i część właściwa) również może podlegać redukcji w warstwie przedstawień i zostać ograniczona do jednego zdania, ale może być również miejscem dla wszelkich zabiegów wywołujących interakcje użytkownika, takich jak formularz kontaktowy, newsletter czy interaktywna mapa.

Omówione powyżej trzy składniki modelu kompozycyjnego strony internetowej spójnie realizują strategię nadawcy lub nadawców, którzy w zamierzony sposób budują strukturę przekazu. Zróżnicowane sposoby komponowania układów wpływają na zachowania użytkowników, dlatego tak ważne jest tworzenie efektywnych paradygmatów strukturalnych¹⁰. Jak podkreśla

⁹ Por. mozaika i kolaż jako sposób konkretyzacji gatunku w formie kolekcji w artykule (Wojtak 2011: 47–48).

¹⁰ Por. układ kompozycyjny strony internetowej w układzie „F” i „Z”, B. Jones, online, <<https://webdesign.tutsplus.com/articles/understanding-the-f-layout-in-web-design—webdesign-687>>, <<https://webdesign.tutsplus.com/articles/understanding-the-z-layout-in-web-design—webdesign-28>>, dostęp: 07.11.2018.

Marina Santini (Santini 2007: 2) – „web pages appear to be a composite type of document, with a visual organization of the space, where different communicative purposes and different functions are included at the same time” („strony internetowe jawią się jako dokument złożony, z wizualną organizacją przestrzeni, w której jednocześnie zawarte są różne cele komunikacyjne i funkcje” – tłum E.T.). Nelinearny sposób wyrażania intencji nadawcy w poszczególnych segmentach trójskładnikowej struktury strony internetowej zostaje tu jedynie zasygnalizowany i wymaga dodatkowego omówienia w osobnym artykule.

5. Modele struktur na stronie internetowej

Biorąc pod uwagę aspekt strukturalny, aspekt pragmatyczny, a także aspekt techniczny, można wydzielić w ramach strony internetowej trzy typy gatunkowe: prezentujące treści autorskie (np. blogi), prezentujące treści komercyjne (strony informacyjno-reklamowe – opisujące usługi i przedmioty) oraz prezentujące treści niekomercyjne (strony informacyjne, głównie instytucjonalne). Wybór środków kształtujących stronę zależy od stylu i intencji nadawcy. Trójskładnikowa struktura strony (mowa o nagłówku, kontencie i stopce) zostaje wyodrębniona przez zbiór graficznych środków prezentacji komunikatu, a ich wybór jest udziałem projektanta strony internetowej i podlega silnej indywidualizacji (przez kategorię indywidualizacji i hybrydyzacji M. Santini charakteryzuje gatunkowość stron internetowych). Niewidoczna na ekranie warstwa techniczna (można ją wywołać w interfejsie graficznym poprzez zastosowanie skrótu na klawiaturze w postaci kombinacji dwóch przycisków: *ctr+u*) odzwierciedla swym kształtem trójdzielny charakter zinterpretowany w warstwie wizualnej. Znaczniki kodu używane w języku programowania, wyrażające trójskładnikową strukturę, zmieniają się wraz z ewolucją języków programowania i ich możliwym sposobem dekodowania przez interfejs graficzny. Próba ustandaryzowania znaczników widoczna w rekomendowanym przez organizację W3C¹¹ języku HTML5 wprowadza nowe elementy semantyczne, takie jak `<header>` i `<footer>` (strukturalny `<nagłówek>` i `<stopka>`), które stanowią część inicjalną i finalną dla wyświetlanych na poziomie użytkownika stron internetowych. Dodatkowo część

¹¹ W3C – World Wide Web Consortium, której przewodniczącym jest brytyjski fizyk i programista Tim Berners-Lee – twórca pierwszej strony internetowej napisanej w języku HTML. Organizacja W3C narzuca standardy stosowania języka HTML. W latach 1991–1999 HTML rozwijał się od wersji 1 do wersji 4, w roku 2000 wprowadzono standard XHTML, a od 2014 rekomendowana jest wersja HTML5 dla wszystkich przeglądarek internetowych, [<https://www.w3schools.com/>](https://www.w3schools.com/), dostęp: 28.10.2018.

właściwa strony powinna być zamknięta w znacznikach typu <section> i <article>, w których pojawiają się nowe multimedialne znaczniki <audio> i <video>. Widoczne jest wyraźne dążenie twórców języków programowania do tworzenia spójnych na poziomie warstwy technicznej i warstwy wizualnej elementów semantycznych, klarownie definiujących ich zawartość. Ten sposób prezentacji, w połączeniu z intencją nadawcy lub nadawców stron internetowych, pozwala nam obecnie zdefiniować trzy rodzaje struktur stron internetowych.

5.1. Struktura jednostronicowa [one-page]

Strona internetowa zbudowana z jednej podstrony – nazywanej stroną główną. Jeśli w części inicjalnej znajdują się hiperłącza, to prowadzą one do segmentów znajdujących się w obrębie tej jednej strony – po kliknięciu w dowolny link użytkownik nie jest przenoszony na nową podstronę, ale kierowany do dowolnego miejsca poprzez przewijanie widocznego ekranu. Odbiorca w procesie użytkowania może skrolować poszczególne segmenty, aby dotrzeć do całości prezentowanych treści bez konieczności klikania w hiperłącza, które mogłyby go przenieść na inne podstrony. Struktura tego typu strony, wykorzystująca jedną podstronę, nadaje stronie wyrazistą przejrzystość, opartą na zasadach storytellingu (opowiadania historii) i nie wyklucza użycia żadnego z dostępnych elementów multimedialnych. Wzrastająca popularność stron typu one-page związana jest z rozwojem urządzeń mobilnych z dotykowymi wyświetlaczami, na których z łatwością przewija się strony internetowe. Międzynarodowy portal www.awwwards.com, który przyznaje nagrody za design, kreatywność i innowacyjność na stronach internetowych, wybrał stronę typu one-page www.falter.wild.plus (dostęp: 21.11.2018) najlepszą stroną roku 2016.

5.2. Struktura wielostronicowa [multi-page]

W odróżnieniu do strony typu one-page strona typu multi-page zawiera nieograniczoną liczbę podstron. Hiperłącza z sekcji inicjalnej stanowią element nawigacyjny, który przenosi odbiorcę na poszczególne podstrony w obrębie jednej strony internetowej. Następuje wczytanie nowych segmentów w części głównej przy jednoczesnej aktualizacji tego samego nagłówka i stopki. Strony typu multi-page są nadal zdecydowanie bardziej popularne niż jednostronicowe strony internetowe, ponieważ pozwalają

na zamieszczanie rozbudowanych informacji w usystematyzowany sposób. Doskonałym przykładem jest bardzo rozbudowana strona Uniwersytetu Zielonogórskiego www.uz.zgora.pl (dostęp: 21.11.2018).

5.3. Hybrydy strukturalne

Hiperłącza z nagłówka odwołują do poszczególnych segmentów w ramach strony głównej, w których pojawiają się kolejne odwołania, umożliwiające dotarcie do następnych informacji. Hybryda strukturalna jawi się użytkownikowi jako strona typu one-page, jednak w trakcie jej użytkowania okazuje się, że poszczególne sekcje, do których dociera podczas przewijania strony, przenoszą go na nową podstronę. Portal www.awwwards.com wybrał stronę w postaci hybrydy strukturalnej www.curvy.dk/beagle/site (dostęp: 21.11.2018) najlepszą stroną roku 2015.

6. Podsumowanie

Strona internetowa jest wielowarstwową strukturą, na którą składa się: warstwa komunikatu (sytuacja komunikacyjna – nadawca, odbiorca, kontekst), warstwa techniczna (dzieło programisty lub grupy programistów) i warstwa wizualna (dzieło projektanta). Komunikat ograniczony jest ramą strukturalną w postaci nagłówka i stopki, a kontent podzielony jest na sekcje zbudowane z multimodalnego tworzywa. Głęboko zakorzenione w świadomości odbiorców strukturalne cechy gatunkowe strony internetowej znalazły swoje odzwierciedlenie w sposobie budowania gotowych szablonów – schematów stron internetowych. Czołowe firmy z Polski i zagranicy¹² tworzą liczne szablony realizujące różnorodnie ten sam trójdzielny wzorzec, gotowy do powielania i wypełnienia określoną treścią przez nadawców. Nadawcy komunikatów korzystający z gotowych wzorców nie muszą mieć przygotowania programistycznego, aby przystosować szablony do własnych celów. Na poziomie warstwy technicznej szablony zbudowane są w oparciu o trójskładnikową strukturę w postaci części inicjalnej (<header>), części właściwej (<section>) i części finalnej (<footer>). Nadawca tworzący komunikat prezentowany w postaci strony internetowej może pozostawić jedną z tych części niewypełnioną treścią, doprowadzając do realizacji modelu alternacyjnego (Wojtak 2004: 18) w zakresie struktury strony internetowej.

¹² Por. Szablony oparte na systemach CMS (Content Management System – System Zarządzania Treścią) typu Wordpress, Prestashop, Shoper, Magento.

Analiza struktury prezentuje stronę internetową jako element podstawowy, który może budować większe konstrukcje w postaci portali, wortalu i platform internetowych. Multimodalność wprowadziła nową jakość w sposobie kształtowania komunikatu na stronie, tworząc z czasem schematy intuicyjnie oczekiwane przez odbiorców. Trójdzielna struktura, na którą składa się część inicjalna, część właściwa i część finalna, stała się dominantą kompozycyjną wykorzystywaną przez twórców stron.

Literatura

- Akram S. (2017): *Blog – gatunek w formie kolekcji czy kolekcja gatunków*. „Acta Humana”, nr 8, s. 61–72.
- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S. (2009): *Tekstologia*. Warszawa.
- Gwóźdź A. (red.) (2008): *Ekrany piśmienności: o przyjemnościach tekstu w epoce nowych mediów*. Warszawa.
- Bialek E. (2012): *Internetowe gatunki tekstów – z perspektywy tłumacza*. „Rocznik Przekładoznawczy” nr 7, s. 28–38.
- Grzenia J. (2006): *Komunikacja językowa w Internecie*. Warszawa.
- Gumkowska A. (2009): *Blogi wobec tradycji diarystycznej. Nowe gatunki w nowych mediach*. [W:] *Tekst (w) sieci*. Red. D. Ulicka. Warszawa, s. 231–244.
- Kaczmarz E. (2018): *Wzorzec gatunku internetowego*. „Prace Językoznawcze” XX/1, s. 71–81.
- Kononenko I. S., *Pragmatic Aspects of Internet Communication: Towards Websites Genre Models*, online, <<http://www.dialog-21.ru/digests/dialog2014/materials/pdf/KononenkoIS.pdf>>, dostęp: 18.11.2018.
- Maciejewski M. (2009): *Gatunki hipertekstu w perspektywie tekstologicznej. Analiza na przykładzie internetowych prezentacji przedsiębiorstw*. Poznań.
- Maćkiewicz J. (2017): *Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów*. „Studia Medioznawcze” nr 2(69), s. 33–42.
- Manovich L. (2006): *Język nowych mediów*. Tłum. P. Cypryański. Warszawa.
- Mehler A., Sharoff S., Santini M. (2010): *Riding the Rough Waves of Genre on the Web*. [In:] *Genres on the Web. Computational Models and Empirical Studies*. Red. A. Mehler, S. Sharoff, M. Santini. Frankfurt a. Main, s. 3–30.
- Naruszewicz-Duchlińska A. (2011): *Internetowe grupy dyskusyjne: analiza językowa i charakterystyka gatunku*. Olsztyn.
- Nowak M. (2017): *Genologicznie o witrynie WWW*. [W:] *Współczesne media*. T. 2: *Gatunki w mediach elektronicznych*. Red. I. Hofman i D. Kępa-Figura. Lublin, s. 235–248.
- Ostaszewska D., Przyklenk J. (red.) (2015): *Gatunki mowy i ich ewolucja. Gatunek a granice*. T. V. Katowice.
- Piekot T. (2012): *Słowo w kulturze multimediów*. [W:] *Język w mediach. Antologia*. Red. M. Kita i I. Loewe. Katowice, s. 257–268.
- Ryan M.-L. (2012): *Co komputer zrobił dla słowa?* [W:] *Język@multimedia 3. Dialog konflikt*. Red. A. Dytman-Stasieńko i J. Stasieńko. Wrocław, s. 269–287.
- Santini M.: *Characterizing Genres of Web Pages: Genre Hybridism and Individualization*, online, <http://www.academia.edu/2176831/Characterizing_genres_of_web_pages_Genre_hybridism_and_individualization>, dostęp: 19.11.2018.
- Szczęśna E. (2018): *Cyfrowa semiopoetyka*. Warszawa.
- Ulicka D. (red.) (2009): *Tekst (w) sieci*. Warszawa.

- Waltinger U., Mehler A., Wegner A. (2009): *A two-level approach to web genre classification*, online, <<https://pdfs.semanticscholar.org/194f/81cc9659c424c987b14ea34df78ca740e918.pdf>>, dostęp: 21.11.2018.
- Witosz B. (2009): *Lingwistyczne koncepcje tekstu wobec wyzwań komunikacji wirtualnej*. [W:] *Tekst (w) sieci*. Red. D. Ulicka. Warszawa, s. 15–26.
- Wojtak M. (2004): *Gatunki prasowe*, Lublin.
- Wojtak M. (2006): *Gatunek w formie kolekcji a kolekcja gatunków*. „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”. T. XV, s. 143–152.
- Wojtak M. (2011): *Osobliwe byty gatunkowe i tekstowe w ich uwikłaniach komunikacyjnych*. [W:] *Gatunki mowy i ich ewolucja. Gatunek a komunikacja społeczna*. T. IV. Red. D. Ostaszewska i J. Przyklenk. Katowice, s. 44–54.
- Wolny-Zmorzyński K., Furman W. (red.) (2010): *Internetowe gatunki dziennikarskie*. Warszawa.
- Żebrowska E. (2012): *Tekst w komunikacji zapośredniczonej komputerowo*. „Lingwistyka Stosowana” nr 5, s. 145–154.

Źródła internetowe

- Jones B.: *The Scaling Fallacy and Web Design*, online, <<https://webdesign.tutsplus.com/articles/the-scaling-fallacy-and-web-design--webdesign-1797>>, dostęp: 04.11.2018.
- Jones B.: *Understanding the F-Layout in Web Design*, online, <https://webdesign.tutsplus.com/articles/understanding-the-f-layout-in-web-design—webdesign-687>, dostęp: 07.11.2018.
- Jones B.: *Understanding the Z-Layout in Web Design*, online, <<https://webdesign.tutsplus.com/articles/understanding-the-z-layout-in-web-design—webdesign-28>>, dostęp: 07.11.2018.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie strony internetowej jako samodzielnego gatunku prezentującego spójną wizję świata nadawcy lub nadawców, których intencja realizowana jest w określonym modelu kompozycyjnym. Powołując się na koncepcję Marii Wojtak, opracowano aspekt strukturalny wzorca gatunkowego. Uznając stronę internetową za gatunek w formie kolekcji, poddano analizie ramę delimitacyjną, dominantę kompozycyjną, względną autonomię komponentów oraz zwieńczenie strukturalne. W artykule dokonano przeglądu polisemiotycznej tekstury strony internetowej i wyodrębniono jej strategiczne komponenty strukturalne. Wyróżniono trójskładnikową architektonikę strony internetowej w postaci części inicjalnej (nagłówek), części właściwej (kontent) oraz części finalnej (stopka). Dodatkowo wyłoniono trzy modele realizacji struktury strony internetowej, tj. strukturę jednostronicową, wielostronicową oraz hybrydę strukturalną.